

Systematisk bruk av tiltakshierarkiet i Nye Veier. Veileder og mal.

NV Dokumentnummer: EQS ID 5468

Revisjon	Endringsbeskrivelse
01	Systematisk bruk av tiltakshierarkiet i Nye Veier. Veileder og mal. Versjon 01. Dato: 2023-12-08

1 Mål og hensikt

Samferdselsdepartementet har bedt Nye Veier om å sørge for at det stilles krav i interne rutiner om synliggjøring av avveininger etter tiltakshierarkiet i utrednings-, plan- og byggefasen¹. Dette dokumentet beskriver **hvordan** dette skal gjøres, **når, til hvem og av hvem**, og gir også litt utfyllende bakgrunn til **hvorfor** dette er relevant samt videre bruk og utvikling.

Kravet er å synliggjøre hvilke avveininger som er gjort av tiltakshierarkiet gjennom prosjektets faser. Dette dokumentet beskriver hvordan dette skal gjøres i Nye Veier.

Målgruppe er spesielt Nye Veiers ledere og rådgivere i plan og utbygging og særlig innen ytre miljø, samt rådgivere og totalentreprenører som skal benytte malen og eventuelt andre. Malen kan deles eksternt.

I stor grad er vurderinger og avveininger iht tiltakshierarkiet del av dagens praksis og noe vi allerede gjør i dag, men det blir i for liten grad blir systematisk dokumentert. Informasjonen er etterspurt av statsforvaltere og andre interessenter i flere prosjekter.

Systematisk rapportering av avveininger av tiltakshierarkiet vil øke synlighet og gi bedre oversikt over både hva vi unngår og faktisk påvirkning. Denne versjonen av malen er en første versjon, som kan videreutvikles.

Synliggjøringen øker transparens og forenkler formidling for beslutningstakere og omgivelsene. Det vil lette tilgjengeligheten til vurderinger, valg og konsekvenser for mange parter og interessenter. Det vil også øke bevisstheten om valgene som tas og konsekvensene av disse.

Det er økende oppmerksomhet fra Nye Veiers eier, myndigheter, interessenter og i samfunnet generelt om vår påvirkning på areal og natur, og hvilke vurderinger og beslutninger som tas. Synliggjøring av tiltakshierarkiet er, sammen med annen rapportering innen areal/miljø, et ledd i å levere på disse forventningene. Vi forventer også økende formelle krav til rapportering innen miljøområdet, noe denne bestillingen fra departementet er et eksempel på.

Iht. Nye Veiers virksomhetsstrategi skal vi ta en lederrolle innen miljø og klima. Miljøstrategien peker på at det er behov for bedre oversikt over faktisk påvirkning, og

¹ Brev fra SD og NFD (pkt. 9 s. 5) [Nasjonal transportplan 2025-2036 - Oppfølging av leveransen på utredningsoppdraget \(regjeringen.no\)](#)

² Nye Veiers besvarelse til Samferdselsdepartementet: [Letter \(regjeringen.no\)](#)

bedre systemer for miljørapportering. Rask implementering av metode og mal for synliggjøringen av vurderinger opp mot tiltakshierarkiet i prosjektutvikling-, plan-, utbygging og drift og arbeid med videre utvikling av malen er eksempler på dette.

2 Bakgrunn

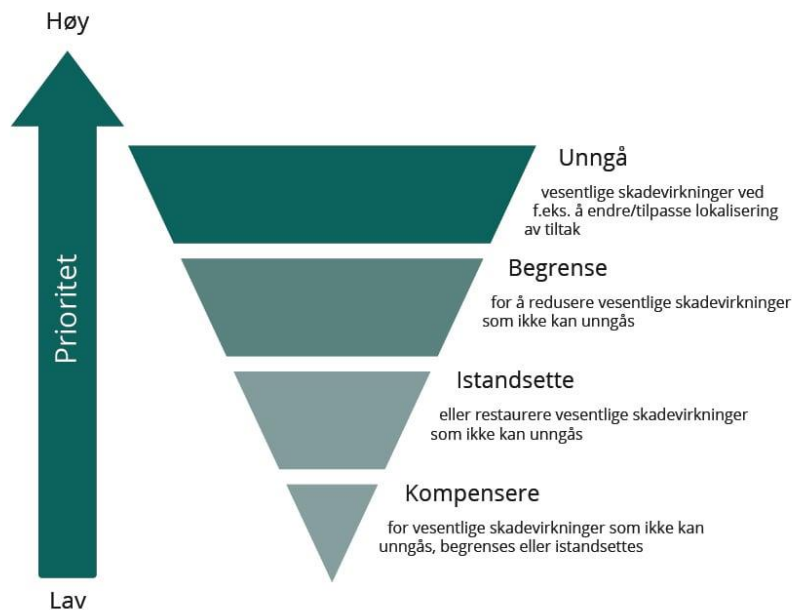
Tiltakshierarkiet skal forebygge skadevirkning for miljø og samfunn. Ved all prosjektutvikling, planlegging, utbygging og drift skal man følge prinsippet om i størst mulig grad unngå negative virkninger for miljø og samfunn. Tiltakshierarkiet består av fire nivå, se Figur 1: unngå, begrense/avbøte, istandsette/restaurere og kompensere. Første trinn innebærer å søke å unngå at tiltaket fører til skade, og har høyest prioritet. Deretter skal man begrense skaden, så istandsette/restaurere. Å kompensere for skade er siste utvei, og har lavest prioritet.

I konsekvensutredninger skal denne metoden følges for alle tema, og vurderingene skal beskrives. Bransjen har imidlertid manglet en enhetlig og systematisk måte å sammenstille disse vurderingene opp mot tiltakshierarkiet – derav bestillingen fra Samferdselsdepartementet.

Metode for synliggjøring av tiltakshierarkiet ble delvis behandlet av transportvirksomhetene som svar på Utredningsoppdraget i NTP høsten 2022, og Nye Veiers mal bygger på dette arbeidet.

Forslaget til synliggjøring vil være en overordnet oppsummering av gjennomførte vurderinger og planlagte tiltak iht. tiltakshierarkiet. Andre dokumenter, både søknader til myndigheter og prosjektinterne dokumenter, vil imidlertid beskrive tiltakene i ytterligere detalj, blant annet ytre miljø plan/miljøplan og søknader/tillatelser.

Alle Nye Veiers prosjekter skal synliggjøre bruk av tiltakshierarkiet i alle faser av prosjektet, fra tidlig fase til ferdig anlegg/ferdigstilte tiltak. Dette skal være en del av plandokumentasjonen, og må tilpasses den aktuelle fasen mtp. detaljnivå og tilgjengelig informasjon.

Figur 1: Tiltakshierarkiet (kilde: Miljødirektoratet)

3 Bruk i Nye Veier

NÅR – ved flere milepæler gjennom et prosjekt

Synliggjøring av avveiningene som gjøres gjelder alle faser av et prosjekt, fra tidlig utredningsfase, i reguleringsplanfasen, i anleggsfasen og til ferdigstilt prosjekt og tiltak.

I Nye Veier skal synliggjøringen utføres ved følgende milepæler gjennom et prosjekt:

- Prosjektmandat (BP1) (enkel vurdering og krav om videre rapportering).
- Valg av korridor/løsningsalternativ (S2).
- Før reguleringsplan oversendes planmyndighet for offentlig ettersyn (S3).
- Ved endringer fra foreslått plan til vedtatt reguleringsplan (oppdatering etter offentlig ettersyn) (senest BP3).
- Oppstart av utførelsesfase: Optimalisering og klargjøring (BP5-BP6). I tillegg til optimalisering/klargjøring kan det også være relevant dersom det gjøres senere reguleringsendringer (etter BP6).
- Prosjektavslutning (S4) (sluttdokumentasjon).
- Ved evt. Tiltak som ferdigstilles etter prosjektavslutning (sluttdokumentasjon).

Vurderingene gjøres i stor grad som del av dagens praksis og det kontinuerlige arbeidet gjennom prosjektfasene. Malen skal benyttes som et verktøy gjennom prosjektfasene.

Det er viktig at synliggjøringen for en fase baseres på forrige fase, og at eventuelle endringer synliggjøres og kommenteres. Samme dokumentnummer skal beholdes gjennom hele prosjektet, og revisjonsnummer skal angis, iht. Nye Veiers veileder for dokumentkoding.

HVEM – utførende og mottaker av synliggjøringen

Prosjektutviklingssjef/Prosjektsjef skal rapportere på formatet beskrevet i denne malen. Dokumentene skal være del av plandokumentasjonen samt samles på virksomhetsnivå.

Ansvarlig for utførelse: Prosjektutviklingssjef/Prosjektsjef er ansvarlig for at synliggjøringen blir utført. Nye Veier er ansvarlig for dokumentasjon og sluttrapportering, og skal sammenstille tiltak som ulike parter (bl.a. entreprenør) har vært ansvarlig for.

Utførende: Utfyllingen kan gjøres av Nye Veier selv eller helt/delvis av rådgiver i planfase eller av totalentreprenør.

Mottaker: Synliggjøringen benyttes både eksternt og internt i Nye Veier. Planmyndigheten bør være mottaker av dokumentasjonen. Synliggjøring og presentasjon av tiltakshierarkiet er også relevant i intern styring. Dokumentene skal være del av plandokumentasjonen. Det er del av intern styring i Nye Veier, og del av sluttdokumentasjonen i hhv. planfase og utbyggingsfase. Dokumentet ligger i MDR/dokumentleveranseplan for hhv. plan og FDV, og det sikres dermed at dokumentet inngår i prosjektets dokumentleveranser. I tillegg til lagring i prosjektdokumentasjonen skal dokumentene samles på virksomhetsnivå i Nye Veier, foreløpig sendes det på epost til Marianne S Bjørkenes, som lagrer på Strategi&Bærekrafts område.

HVA skal det brukes til?

Synliggjøringen har flere formål både eksternt og internt.

- Benyttes som informasjon eksternt til interessenter og beslutningstakere som en mer tilgjengelig og samlet oversikt over planlagte og gjennomførte tiltak. Dette er ofte etterspurt.
- Benyttes for å følge utviklingen i et prosjekt og endringer fra milepæl til milepæl. Som del av underlag til rapportering av arealregnskap og virksomhetens påvirkning og tiltak innen areal, natur og miljø.
- Etter uttesting kan det i større grad benyttes som del av beslutningsgrunnlag og for målstyring i det enkelte prosjekt eller på virksomhetsnivå.

INNHold – hva skal beskrives

I versjon 1.0 gjelder synliggjøringen naturinngrep. Det omfatter både vanlig natur og særlig verdifulle naturområder. Avgrensningen av hva som er relevant å ta med i en slik oppsummerende oversikt må tas i det enkelte prosjekt.

Tilsvarende tilnærming kan benyttes for flere tema, bl.a. jordvern/naturressurser, kulturminner, friluftsliv m.fl.. Begrunnelsen for tiltaket kan også være en avveining opp mot andre konsekvenser og hensyn.

I videre utvikling av malen skal det vurderes hvorvidt andre tema enn naturmangfold også bør inngå i en mer samlet oversikt over avveininger av tiltakshierarkiet.

Dersom prosjektene ser nytten av det kan også andre tema (jordbruk, friluftsliv, kulturminner osv.) beskrives i synliggjøringen.

HVORDAN – mal for synliggjøring av tiltakshierarkiet

Figuren under viser malen for hvordan tiltakshierarkiet skal synliggjøres. Malen er i excel og er vedlagt i eget dokument. Format på tabellen kan utvides og tilpasses etter behov, men alle relevante tema/spørsmål skal besvares. Malen for hva som skal synliggjøres tar utgangspunkt i sjekklister i veileder M-1941.

MAL: Nye Veier, «Synliggjøring av tiltakshierarkiet»								
Viser til Nye Veiers dokument "Veileder og mal. Synliggjøring av tiltakshierarkiet" som beskriver bakgrunn og bruk.								
Mal versjon 08.12.2023								
Format på tabellen kan utvides og tilpasses etter behov								
Prosjektnavn:	[prosjekt/strekning/aktuelt alternativ]							
Dokumentnummer:	[iht. Nye Veiers veileder for dokumentnummerering]							
Revisjonsnummer:	[iht. Nye Veiers veileder for dokumentnummerering]							
Fase:	[hhv. KVV, KDP, Reguleringsplan, Prosjektering/Utførelse, Sluttrapportering, iht. veileder, og BP-fase iht. Nye Veiers eierstyringsmodell]							
Dato:								
Utført av (hhv. utarbeidet/godkjent):	[Navn, Rolle, Virksomhet]							
Aktuelt areal/ naturområde (totalareal og omfang av påvirkning/ tiltak)	Nivå i tiltaks-hierarkiet	Beskrivelse av og begrunnelse for tiltaket	Permanent/ midlertidig tiltak	Forventet effekt (positiv/negativ, på kort/lang sikt)	Beskrivelse av gjenværende konsekvenser etter tiltaket	Roller og ansvar	Status	Endring fra forrige milepæl
[OMRÅDE A: type naturområde; totalareal; berørt areal]	UNNGÅ							
	UNNGÅ							
	BEGRENSE (AVBØYTE)							
	BEGRENSE (AVBØYTE)							
	ISTANDSETTE (RESTAURERE)							
	ISTANDSETTE (RESTAURERE)							
	KOMPENSERE							
	KOMPENSERE							

Figur 2: Figuren viser malen. Se også vedlegg.

4 Utdypende bakgrunn

Forankring og referanser:

Bruk av tiltakshierarkiet er beskrevet flere steder, bl.a.

- Konsekvensutredningen skal beskrive de tiltakene som er planlagt for å unngå, begrense, istandsette og hvis mulig kompensere vesentlige skadevirkninger for miljø og samfunn både i bygge- og driftsfasen. Forskrift om konsekvensutredninger. Veileder om konsekvensutredning for planer etter plan- og bygningsloven.
- V712 Konsekvensanalyser (kap. 6.6)
- Veileder M-1941 Konsekvensutredninger for klima og miljø ([Konsekvensutredninger for klima og miljø - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no/tema/konsekvensutredninger-for-klima-og-miljo))
- Miljødirektoratets hjemmesider ([Forebygge skadevirkninger for miljø og samfunn - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no/tema/forebygge-skadevirkninger-for-miljo-og-samfunn))
- Naturmangfoldloven §12. Vurdering av alternativ lokalisering, prosjektets omfang og bruk av ulike teknologier og metoder, både i anleggs- og driftsfase.

5 Vedlegg

- Mal «Synliggjøring av tiltakshierarkiet»